

GEST CONTRA L'OBLIT

17.02-04.06.2023

SUSY GÓMEZ

GEST CONTRA L'OBLIT

Imma Prieto

Endinsar-se en la memòria. Permejar i ser permejar per imatges, per paraules, per gestos. Nebuloses que calquen història, no sempre recordada. Apuntar la necessitat de dur a terme un exercici que es nodreix de records exigeix que sapiguem que volem recuperar alguna cosa que no coneixem en present. La memòria és una part essencial de la nostra història: de la nostra història... plural? Significa, doncs, que el que oblidam pertany també als altres? Què seríem sense memòria?

No és trivial que, al bressol de la cultura clàssica, una de les titànides, *Mnemòsine*, fos la personificació de la memòria, i qui, juntament amb Zeus, fou la mare de les muses. És interessant pensar que davant l'acte de creació solem suggerir que les muses l'acompanyin. I és interessant imaginar que el do de la creativitat és engendrat per la memòria, per una que no es pot manipular, per una que és ancestral i directa, oberta i accessible.

Susy Gómez (Pollença, 1964) fa anys que desenvolupa un treball de recerca sobre la història col·lectiva que envolta l'univers de la dona, que fa palès com ens veuen, ens veim i, molt subtilment, ens adverteix: ens veuen? què veuen? Gómez ha sabut generar un corpus iconogràfic a partir d'un ús paradoxal de la imatge. L'esborrament o la cancel·lació com a insígnia que evidencia la falta d'una mirada real sobre l'univers de la dona. Cossos monocroms i un gest de color que cancel·la la imposició del cànon. Algunes de les seves fotografies parteixen d'una recol·lecció prèvia d'imatges procedents de revistes i publicacions populars en les quals disposa el gest que, en el fons, allibera la censura. No és ella la que

Susy Gómez, *Quantum. Gest contra l'oblit*, 2022-2023 (detall).
Cortesia de l'artista

cancel·la ratllant, al contrari, la seva escriptura pictòrica allibera i retorna llibertat. Simultàniament s'ha treballat una memòria personal. Una manera d'apropar-se al jo més íntim, sense concessions ni adocrinaments. Un camí de recerca que no ha de ser visible en el seu treball, però que indubtablement l'alimenta. Passos de maduresa en què l'edat no compta, es tracta, més aviat, d'encarar la realitat i la història amb honestedat i ètica.

El mes de maig de 2022 va presentar el projecte «Quantum» a la Galeria Horrach Moyà de Palma. Unes pintures en les qual els seus coneixements i les seves experiències es fusionen. Com dèiem, tot es retroalimenta, de la mateixa manera que Susy ha construït un treball artístic, els seus treballs l'han construïda a ella. Però a «Quantum» s'obre una nova etapa, sobretot de maduresa existencial, els sabers a què ens apropa són absoluts i antics, i tot i així se'ns presenten per primera vegada a causa de l'oblit col·lectiu. L'univers iconogràfic que genera juga amb la imatge talment com ho fa la poesia, a partir de matisos i desvetllaments. Un espai pictòric que ve a dir-nos tot allò que hem oblidat, que ve a recordar-nos qui som i què som. Podem endinsar-nos en aquests mons, que són els nostres, a partir de sabers universals o, també, íntims, hi és tot, aquí davant, en aquesta acció pictòrica que ara ens fa de mirall. El que es presenta ara al museu va més enllà d'un simple canvi d'escala —encara que també ho és—, la instal·lació que es presenta inaugura un gest i una pulsio de dona, d'una manera històrica i actual, social i artística.

Al llarg de la història de l'art hi ha hagut pocs exercicis d'aquesta naturalesa, és a dir, proposicions concises en què, a través del desplegament espacial, el llenguatge pictòric apunti al que no és visible, accepti ser un mitjà més per arribar a un més enllà: Claude Monet, amb *Els nenúfars* o *Les nymphéas*, avui ubicats

al Musée de l'Orangerie de París, on se'ns convida a meditar a través de les pintures, del moviment imaginari que l'aigua genera en nosaltres, com es recull als textos que acompanyen les obres i també als àudios que s'ofereixen a la sala; Mark Rothko, amb els frescos de la capella que porta el seu nom a Houston, un lloc consagrat a la comunió amb un ésser superior, la pintura com a element de transcendència, on la qüestió seria, doncs, quin ésser superior? No és l'ésser humà part d'aquesta divinitat?; Barnett Newman, amb *The Stations of the Cross*, a la National Gallery of Art de Washington, novament referències ubicades en una de les grans religions monoteistes; o, per esmentar-ne un més, *Lepanto*, de Cy Twombly, al Museum Brandhorst de Munic, on la narració històrica esdevé espai de connexió i translació. Tots responen a la voluntat d'anar més enllà de l'espai pictòric i suggereixen que allò que es veu a la superfície no és el que s'ha de veure. Però, d'alguna manera, a pesar que tots neixen en el que podríem anomenar l'univers de l'abstracció, pel que fa al llenguatge i a la tècnica, fan referència a una dada concreta: la natura, la religió o la història mateixa.

Tornem a la reflexió sobre la memòria, recuperem algunes de les dades que assenyalàvem al començament i pensem en el que subjau en aquest «Gest contra l'oblit». Aquest treball entrellaça diversos registres que esdevenen record i obren un nou horitzó cap al futur, cap a una manera de reescriure la història. Si d'una banda afloren qüestions personals, aprenentatges que com ja hem apuntat responen a diverses naturaleses (des del que podem llegir com a evolució artística a allò més personal, a pesar d'afirmar que tot reverteix en allò existencial), de l'altra treballa amb la història de l'art mateixa, per aixecar una veu des del present i reivindicar la pràctica pictòrica des d'una mà de dona. S'ha de

poder dir: aquest exercici és valent i contundent, és un crit subtil i silenciós, però és alçar la veu, és donar resposta a anys d'imposició històrica, una història de l'art que ha atorgat els grans espais pictòrics als homes. Susy Gómez desplega el seu univers quàntic sense por a l'infinit, habita les sales del museu des d'un diàleg complet i respectuós, però deixa que les seves composicions hi siguin, i siguin lloc, més enllà d'elles mateixes. Gómez ha tornat a l'empremta del traç, una memòria que és també als seus primers treballs, fa ja més de trenta anys. Finalment, subratllem la reflexió que es genera i que apel·la a una història no personal o de l'art, sinó de la humanitat, no sabem si al voltant d'una pèrdua o, més aviat, d'un oblit atàvic.

Des de sempre, la memòria ha ocupat un lloc primordial en debats i discussions filosòfiques. Si bé indicàvem al principi que des de la mitologia grega se'n reconeix la importància, a través d'alguns textos fundacionals, com els *Diàlegs* de Plató, en concret el *Fedó*, ja trobam algunes dades que assenyalen la relació de la vida amb la malaltia, amb un trànsit en el qual ens trobam perduts i desconnectats d'una font primigènia, i és aquí on se'ns diu, també, que l'ànima, en separar-se del cos, a pesar de deixar la presó corporal, només subsisteix si reté la memòria... només subsisteix si reté la memòria.

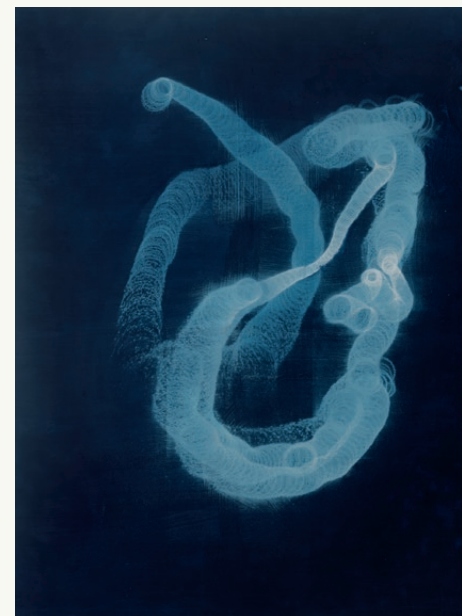
És, doncs, tota la nostra existència una mena de lluita per recordar, per tornar a connectar amb aquesta font antiga. Des de plantejaments i corrents psicològics diversos també se'ns ha dit que una part dels nostres traumes o mals s'originen al subconscient, en tot allò que, a pesar d'estar emmagatzemat a la nostra memòria, hem oblidat o cancel·lat. Podem parlar de la psicoanàlisi, però també d'altres disciplines properes a l'escola de la Gestalt, o de teràpies recents que uneixen creences,

tècniques i coneixements diversos, que parteixen d'una concepció que situa en el fet de ser conscients part de la sanació. De tota manera, i sense centrar-nos en cap en concret, perquè no és el que cercam aquí, sí que ens interessa recuperar la idea que apunta que una part dels nostres mals o *paties* s'originen en el fet de seguir vivint sense consciència sobre la nostra existència. Tot això es fa especialment viu si pensam que la paraula *somatitzar*, que òbviament es relaciona amb el dolor del cos, està formada per *soma*, i el soma no és més que el cos cel·lular de la neurona. Una mena de nucli on resideixen milions d'informacions. Arran dels avenços de la ciència sabem que el nostre ADN conté una infinitud de dades i de memòries, per això moltes de les nostres malalties poden ser genètiques, és a dir, heretades. Però, heretam només la conseqüència, és a dir, la malaltia, o també allò que la provoca, això és, la causa?

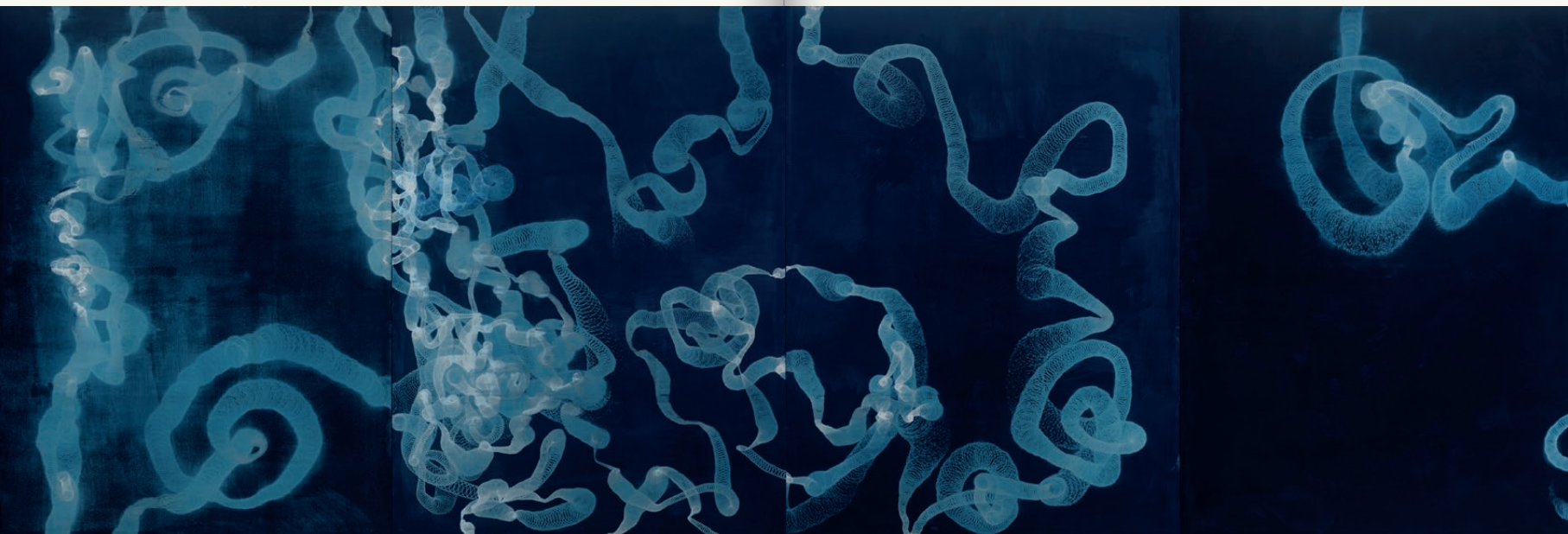
Les composicions de Susy Gómez ens apropen a cossos rizomàtics, neuronals, matricials o aquàtics, són organismes vius que contenen memòria, no només la seva, la de tots. Conviden a meditar, a ser conscients de, a rememorar un origen i una unió.

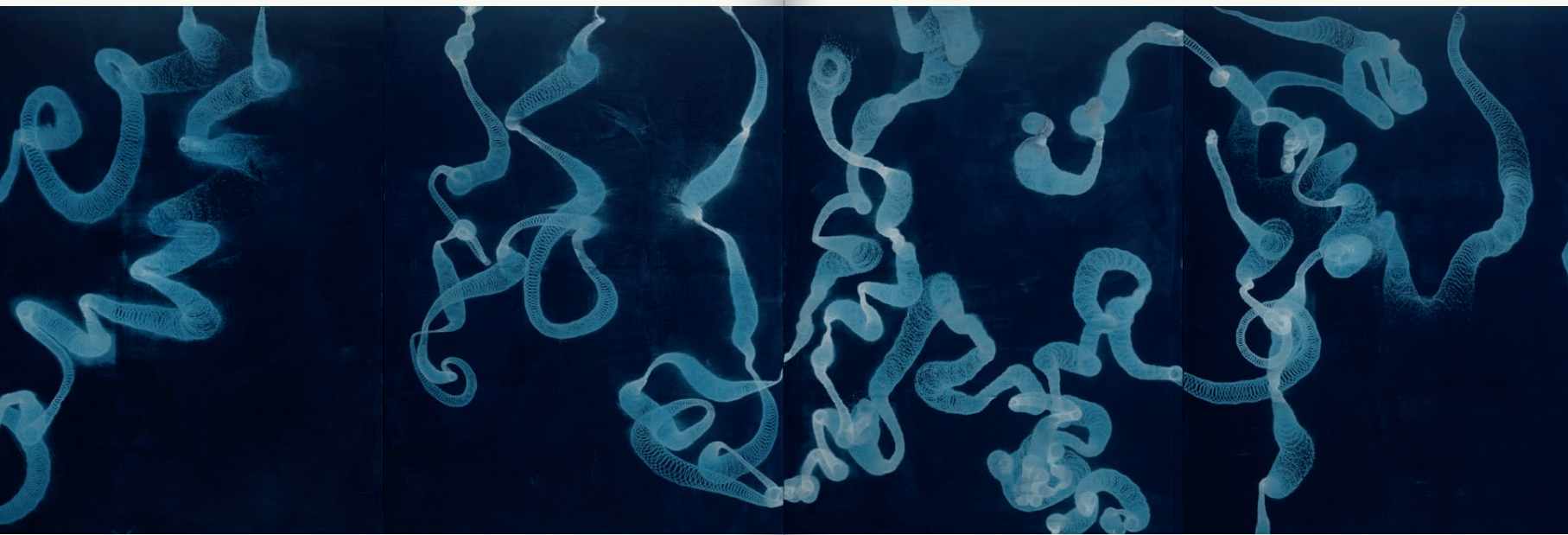
Aquest començament de segle funda, expandeix i integra, i així dona pas a l'exercici que continua aquesta empremta pictòrica, però ara des del punt de vista d'una dona. Un cos d'artista que s'inspira en les referències que hi ha en aquest cos, pròpies i comunes, internes i no externes, rastres de múltiples memòries. Un gest porós que encarna temps i espai universal. Susy Gómez mira dins el món i dins el seu món, ens dona l'oportunitat d'aturar-nos i de *veure(ns)*. Obre espai per no oblidar, per deixar-nos ser des de la història que ens precedeix. Així, uneix sabers ancestrals i íntims, recupera allò que som en essència, sense filtres ni religions. Potser l'origen del nostre malestar contemporani rau en això, en el

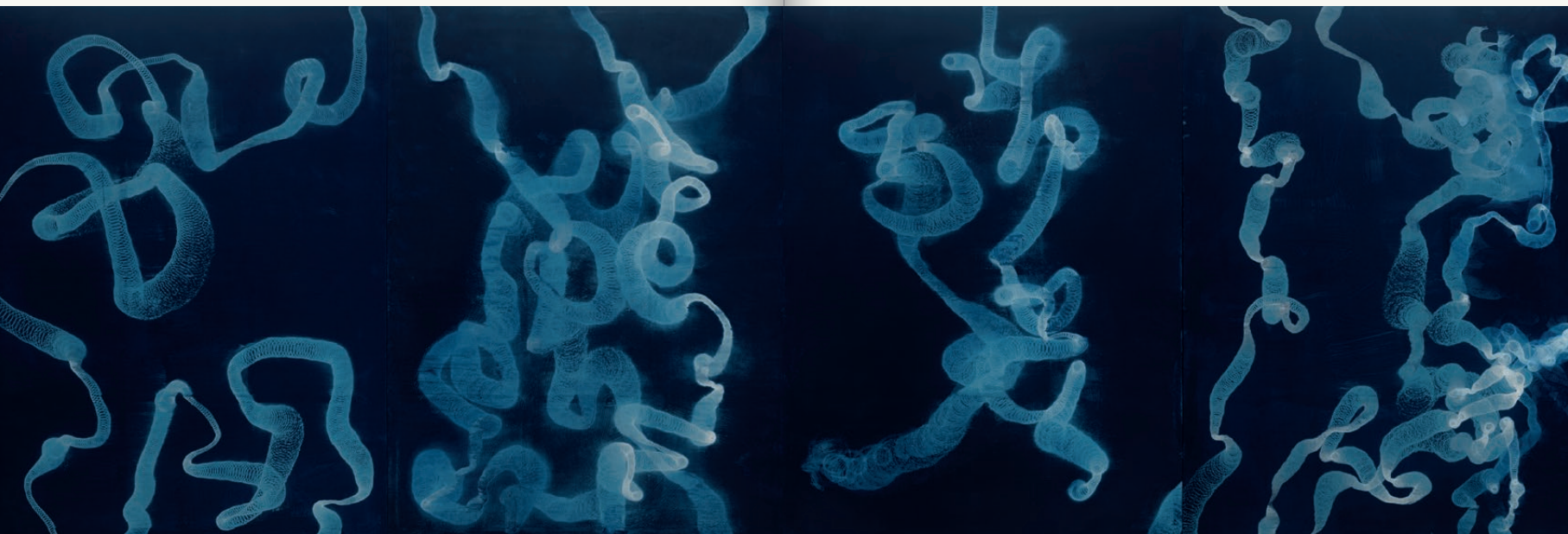
fet d'haver oblidat que som éssers que contenen alguna cosa més que matèria. Aquesta proposta expositiva és una ofrena, una invitació a meditar sobre el que érem i el que som, perquè encara ens constitueix. Així ens endinsa en el seu *gest contra l'oblit*, amb la voluntat que recuperem allò que a tots ens fa ser.

Susy Gómez, *Quantum. Gest contra l'oblit*, 2022-2023.
Cortesía de l'artista

SUSY GÓMEZ: SOBRE EȘPIRALS FLOTANTS I ALTRES ÉSSERS INGRÀVIDS

Tania Pardo

A la cèlebre entrevista que la francesa Louise Bourgeois concedeix al crític i historiador Donald Kuspit publicada el 1988, Bourgeois li explica que es va fer artista arran de la seva situació familiar i, concretament, perquè des de petita ajudava a reparar amb els seus dibuixos els tapisos que la seva mare restaurava. El desig de reproduir totes aquelles al·legories, representades als grans tèxtils, així com la seva quotidianitat, unit a la psicologia parental, li serviren per construir tot el cos plàstic de la seva obra adulta.

Al llarg de la història de l'art, l'autobiografia ha estat un dels pilars sobre els quals s'han sustentat molts dels discursos d'algunes creadores, de la mateixa manera que allò afectiu, la memòria i la construcció de la identitat són algunes de les idees que planen sobre el treball de l'artista Susy Gómez, que va irrompre en l'escena de l'art amb una instal·lació realitzada el 1993 per a l'Espai 13 de la Fundació Joan Miró de Barcelona. Una obra, elaborada amb teixits cosits suspesos del sostre en forma d'espiral, en què l'espectador podia accedir a l'interior de la peça i que es vinculava a la idea de laberint relacionada amb l'imaginari de la feminitat i a la seva memòria corporal acumulada en el tèxtil. Aquelles robes suspeses remetien a allò més íntim i domèstic, com observà llavors el teòric i crític Manel Clot: «Sembla que tots els elements de l'exposició de Susy Gómez els ha portat no ja del seu estudi, sinó de casa seva, com si tot li pertanyés, com si tot formàs part no ja del seu món personal, sinó directament del seu aixovar o del seu cercle més privat

de pertrets i induments i fetitxes, d'ella». Aquesta obra revelava algunes de les característiques que s'han anat repetint al llarg dels anys en el treball de l'artista, com ara la idea d'autoreferencialitat i un acusat component autobiogràfic que s'evidencia amb l'ús d'objectes quotidians. D'altra banda, el maneig indistint de materials i tècniques —fotografia, dibuix, pintura, escultura, instal·lació o vídeo— denota també la importància que Gómez concedeix en la seva obra a la intuïció com a part rellevant d'un procés alliberador, sustentat en el pensament emocional i creatiu per sobre del racional i analític. I és que, a través de la incorporació de la paraula en molts dels seus treballs, Susy Gómez sembla enunciar estats afectius, com passa també en molts dels títols de les seves obres: frases reconvertides en enunciats textuais i que, llegides una darrere l'altra, sembla que pertanyen al diari de l'artista, *Voy a apagar la luz para pensar en ti* [Apagaré el llum per pensar en tu] (1995), *No sé decir las veces* [No sé dir les vegades] (1997), *No decía palabras* [No deia paraules] (2001) o *Ahora te veo* [Ara et veig] (2008), però que, generosament, comparteix perquè siguem els espectadors els que imaginem el que ha passat o ha d'esdevenir-se. Perquè, tot i que l'artista utilitza elements reconeixibles i quotidians —una bossa de mà, una poma o una flor— per crear moltes de les seves escultures, és en els desplegaments objectuals on aquests elements es revelen com a espais mentals amb què configura estímuls visuals d'una certa estranyesa i complexitat. Objectes alterats als quals també confereix un caràcter intimista i que, al llarg de la història, s'han relacionat amb la pràctica femenina de què tant parlà Linda Nochlin i que podrien vincular-se a la pràctica d'algunes artistes de la seva generació, la dels noranta, com Ana Laura Aláez, Eulàlia Valldosera o Victoria Civera. Una dècada que advocà per la recuperació de pràctiques conceptuals anteriors,

sobretot les relacionades amb el cos femení i les reflexions sobre la identitat i el gènere.

Els objectes de Susy Gómez despleguen també un sentit de sofisticació i dobles lectures que els apropa, per la seva estranyesa, a alguns dels utilitzats a l'obra de Mona Hatoum; i, pel seu sentit metafòric, a algunes peces de Rebecca Horn.

En aquest sentit, l'artista mallorquina fa servir el metall en algunes de les seves escultures per reflexionar sobre allò simbòlic del material mateix en relacionar-lo amb les al·legories de determinades cultures ancestrals i sons acústics espirituals amb què va confeccionar moltes de les emblemàtiques escultures de vestits. Amb aquests vestits confrontà l'absència-presència d'un cos capaç de generar buit, alhora que construeix una escenografia teatralitzada d'escala desmesurada. El resultat: una mena d'escenari que, a manera de paisatge, reconverteix l'espai expositiu en un territori simbòlic i mental que dota aquestes escenografies objectuals d'un nou sentit completament obert. Perquè l'obra de Susy Gómez no és lineal ni tancada, sinó que pertany a una genealogia de connexions i relacions completament atemporal.

I tot i que l'artista ha manipulat al llarg de la seva extensa trajectòria nombroses tècniques, m'atreviria a afirmar que és la pintura, en les diferents maneres d'abordar-la, la que sempre l'ha acompanyada. Des de les primeres teles en què apareixien tímidament traçats alguns fragments de cos, fins a la inclusió del gest pictòric en les mítiques obres començades el 1994: fotografies de models femenines extretes de les revistes de moda que posteriorment intervenia amb materials diversos, fonamentalment amb la pintura.

Aquesta superfície manipulada, després era fotografiada de nou i ampliada a gran escala per mostrar-se no ja sobre la paret, sinó recolzada a terra per dotar-la

d'un sentit escultòric que transgredeix la manera de presentar-les.

Perquè Susy Gómez fa això: reconvertir les coses, transformar-les, traspasar-ne completament el significat. Però l'artista encara va més enllà i salta gràcilment d'un suport a l'altre, i passa de dibuixar sobre el paper a la tela, i de la tela a fer-ho directament a les parets de la galeria, sobre les quals va escriure el nom d'amics i familiars o, com en aquella *performance* titulada *Volar apoyada en lo que no vuela* [Volar recolzada en allò que no vola] (1997), en què, suspesa d'un arnès, s'anava untant els peus de pintura, els posava sobre planxes de coure i generava noves relacions entre allò mecànic i allò atzarós. Pintar amb els peus, pintar rebel·lant-se del gest manual, performar amb el seu propi cos el fet pictòric, com va fer Janine Antoni amb els seus cabells plens de tint capil·lar negre amb què embrutà enèrgicament enormes teles blanques disposades a terra. Una manera d'alterar l'acció pictòrica i traslladar el gest de la mà al cap o als peus i canviar, així, la verticalitat per l'horitzontalitat a través d'un desplegament radical que recorda el que Lynda Benglis va dur a terme el 1969 quan escampà a terra litres de diversos pigments. I és que l'obra de Susy Gómez també acull una dimensió de desig en tensar els límits físics que se sustenten en la paradoxa i en les lectures obertes.

Amb el pas del temps, Susy Gómez també ha anat perdent l'interès per les formes reconeixibles, pel tangible entès en termes de figuració, i és a partir de l'exposició «Metallica» [Metàlica], del 2018, quan comença a explorar la intersecció entre l'art i l'espiritualitat. L'interès per les constel·lacions familiars, les cosmogonies en les relacions de parentiu i l'exploració espiritual dels propis límits, així com la psicoanàlisi, són alguns dels coneixements adquirits que sustenten les seves darreres obres, a les quals

se suma l'interès per les experiències compartides i una marcada dimensió introspectiva.

Tot plegat s'evidencia en dos dels seus treballs més recents. D'una banda, la mostra «Quantum» [Quàntum], presentada a la galeria mallorquina Horrach Moyà, amb pintures que es podrien entendre com a imatges meditatives construïdes amb efectes aleatoris que donen pas a formes orgàniques i contemplatives i, de l'altra, la *performance Equilibrium* [Equilibri]. Ambdós projectes serveixen de preludi, a manera de pròleg, d'aquesta nova exposició que, amb el títol «Gest contra l'oblit», presenta un conjunt de teles enormes a les quals dota d'un caràcter instal·latiu i que mostra formes flotants i circulars. Una abstracció contemplativa que remet a l'atemporalitat i que se centra en connexions entre estats vitals i emocionals, entesa com una reconstrucció de la memòria sobre la qual s'assenten les bases del present. D'una banda, recorre al *quàntum* com a terme que a la física té a veure amb la mínima quantitat d'energia que pot emetre's, propagar-se o ser absorbida a través d'una longitud d'ona i que l'artista relaciona ara metafòricament amb la complexitat entre matèria i creació.

Aquestes espirals semblen transitar per una superfície ingràvida i líquida, a mig camí entre allò pictòric, el llenguatge escultòric i la instal·lació. Amb aquesta proposta, Susy Gómez crea un ambient poètic, monumental i, alhora, delicat i fràgil. Un lloc de ramificacions i veladures múltiples que conflueixen en formes rizomàtiques i que tenen quelcom d'abstracció contemplativa que recorda formes orientalitzants emparentades amb filosofies asiàtiques, perquè, com apunta Estrella de Diego, «les obres de Susy Gómez tenen quelcom oriental també, elegant, bigarrat i desposseït alhora, com si els oposats haguessin deixat de lluitar i s'haguessin harmonitzat en un lloc sorprenent, que se suspèn.

Té alguna cosa extraordinàriament fràgil i extraordinàriament potent».

Però aquestes hèlices suspeses sobre un fons blau envellut no només s'han d'entendre com un cromatisme de delit, sinó també com a formes a les quals es confereix un valor simbòlic en relació amb la natura, ja que l'espiral evoca també un arquetip d'ordre físic i espiritual.

En tot aquest desplegament de superfícies, habituds per formes circulars, hi ha un propòsit ferm a favor de la introspecció silenciosa i de la meditació, i també un interès per recordar la necessitat d'assolir la contemplació pausada, en oposició a la vida productiva a què la nostra contemporaneïtat aboca les societats occidentals. Perquè «Gest contra l'oblit» dona prioritat a l'experiència envoltant i ens aproxima a paisatges metafísics sense horitzó o, el que és el mateix i en paraules de l'artista: «a un lloc per reconnectar amb l'energia matricial ancestral, i no té cap punt de vista o perspectiva, sinó una simultaneïtat de temps i espais». Perquè Susy Gómez sempre torna al principi, al punt central de l'espiral.

Gest contra l'oblit
Susy Gómez

Del 17 de febrer
al 4 de juny de 2023

Organització
Es Baluard Museu d'Art
Contemporani de Palma

Direcció
Imma Prieto

Comissariat
Imma Prieto

Coordinació exposició
Catalina Joy
Claudia Desile

Registre
Soad Houman
Rosa Espinosa

Muntatge
Art Ràpid
Es Baluard Museu

Transport
Art Ràpid

Assegurances
Correduría March-Rs

Disseny gràfic
Hermanos Berenguer

Textos
Imma Prieto. Directora
d'Es Baluard Museu d'Art
Contemporani de Palma
Tania Pardo. Subdirectora
del Museo CA2M, Centro
de Arte Dos de Mayo de
la Comunidad de Madrid

Traduccions
Àngels Àlvarez

Impressió
Esment Impremta

© de la present edició,
Fundació Es Baluard Museu d'Art
Contemporani de Palma, 2023
© dels textos, els autors
© de l'obra, Susy Gómez, VEGAP,
Balears, 2023

Crèdits fotogràfics
David Bonet

Agraïments
Juanan Horrach Moyà
Agustí Villaronga
Uma Kim Gómez
Alberto Tomás
María José Hidalgo
Mercedes Vilardell
Toni de Lacy
Sebastià Camps
Giorgio Persano
Beatrice Merz
Francesca Persano
Iole Persano
Helena Juncosa
Biel Pau
Toni Sorell
Rosa Esteve
Neus Cortés
Pilar González
José Enrique Canalejo
Joan Guaita
Jorge Civera
Maria Antònia Morey
Galeria Horrach Moyà
Galeria Giorgio Persano

ISBN 978-84-18803-62-8
DL PM 00146-2023

Exemplar gratuït
Prohibida la venda

#SUSYGOMEZ
@ESBALUARDMUSEU

WWW.ESBALUARD.ORG

ESBALUARD
MUSEU D'ART
CONTEMPORANI
DE PALMA

PLAÇA PORTA SANTA CATALINA, 10
07012 PALMA
T. (+34) 971 908 200

HORARI: DE DIMARTS A DISSABTE DE 10 A 20 H
DIUMENGE DE 10 A 15 H